

PROCESY INWESTYCYJNE NA ZIEMIACH ZACHODNICH W LATACH 1950—1957

I. UWAGI OGÓLNE

Rozwój Ziemi Zachodnich należy rozpatrywać na tle następujących czynników, mających podstawowe znaczenie dla tempa rozwoju tych obszarów w latach planu 6-letniego i w pierwszych latach bieżącego planu 5-letniego, a mianowicie:

- 1) Ziemie Zachodnie w momencie ich odzyskania przedstawiały obszar zdewastowany działaniami wojennymi i świadomymi akcjami ustępujących Niemców, na niektórych terenach niemal w 100%.
- 2) Ziemie Zachodnie stanowią obszar bogato wyposażony w urządzenia podstawowe, do których zaliczymy sieć drogową, kolejową, energetyczną i uzbrojenie miast w urządzenia komunalne; po odbudowie dokonanej w latach 1945—1949 obszar ten przedstawiał daleko wyższy stopień uzbrojenia w inwestycje podstawowe aniżeli tereny pozostałych części Polski.
- 3) Odbudowa i rozwój Ziemi Zachodnich były ściśle związane z mającymi tu miejsce ruchami demograficznymi, a zwłaszcza z problemem zasiedlania tych Ziemi przez stałych osadników, z Polski centralnej i wschodniej.

W świetle powyższego bardziej wymowne i zrozumialsze staną się procesy rozwojowe przebiegające na Ziemiach Zachodnich. Obszar tych ziem stanowi ok. 33,3% tj. niemal $\frac{1}{3}$ ogólnej powierzchni kraju, a ludność ok. 25,7% ludności Polski.

Ogrom wysiłku Polski Ludowej ilustruje wielkość nakładów inwestycyjnych skierowanych na rozwój poszczególnych dziedzin życia gospodarczego na Ziemiach Zachodnich. Procesy inwestycyjne bowiem decydują w poważnym stopniu o efektach działalności gospodarczej przedsiębiorstw, poszczególnych gałęzi różnych działów przemysłowych i całości kształtu gospodarki poszczególnych terenów.

Wychodząc z założenia, że nakłady inwestycyjne stanowią podstawowy czynnik decydujący o rozwoju gospodarki, w niniejszej pracy dokonano przeglądu rozwoju Ziemi Zachodnich przy pomocy analizy wielkości nakładów inwestycyjnych skierowanych na rozwój gospodarki tych ziem w latach 1950—1957.

Interesującym, ale odrębnym od tematu tej pracy zagadnieniem jest

sprawa stosunku wielkości poczynionych nakładów inwestycyjnych do osiągniętych efektów ekonomicznych. Zagadnienie bowiem procesów inwestycyjnych wiąże się ściśle z szeroką problematyką efektywności ekonomicznej inwestycji w skali poszczególnych gałęzi przemysłowych oraz działów gospodarki. Porównanie wyników ekonomicznych z wielkością poniesionych nakładów finansowych w konkretnych warunkach w konfrontacji z wynikami osiąganymi na innych terenach, chociaż jest tematem bardzo obszernym i pociągającym, to jednak niełatwym do opracowania. W niniejszym artykule w niektórych tylko wypadkach dokonano, opierając się na dostępnych materiałach prób zilustrowania tego zagadnienia, przeważnie ograniczając się do scharakteryzowania wielkości i struktury poniesionych nakładów inwestycyjnych.

Wyszacowanie wielkości nakładów inwestycyjnych, które zostały zarówno w planie centralnym jak i terenowym w latach 1950—1957 przeznaczone na rozwój Ziemi Zachodnich, dokonane zostało na podstawie materiałów liczbowych zestawionych dla całego kraju. Opracowanie to zostało wykonane na podstawie oficjalnej sprawozdawczości GUS oraz dla lat 1950—1955 — wobec braku sprawozdawczości w przekrojach wojewódzkich z zakresu planu centralnego — na szacunkach opartych na informacjach sprawozdawczości finansowej i zrealizowanych nakładów na ważniejszych obiektach. Materiały te nie stanowią dokumentu statystycznego, służyć jednak mogą do celów analitycznych.

Aby uzyskać porównywalność nakładów inwestycyjnych w okresie planu 5-letniego oraz planów rocznych 1956—1957, przyjęto układ wszystkich danych według działów gospodarki narodowej ze względu na poważną ilość zmian organizacyjnych, zwłaszcza w okresie planu 6-letniego i tym samym niemożność ujęcia danych w ujęciu resortowym. Dla uzyskania porównywalności dokonano również niezbędnych i możliwych do przeprowadzenia korekt planu 6-letniego według układu i zakresu planu 5-letniego. Tak np. nakłady na budownictwo mieszkaniowe ZOR wykazano w latach 1951—1955 w planie terenowym, mimo że w tym okresie było ono planowane centralnie, oraz dokonano niezbędnych szacunków w tych przypadkach, gdy DBOR nie pokrywał się z obszarem województw.

Drugim, obok zakresu gospodarki terenowej i centralnej, warunkiem porównywalności nakładów inwestycyjnych w poszczególnych latach było zestawienie ich wielkości według cen jednolitych. Przyjęto założenie przeliczenia całości nakładów w latach 1950—1957 według cen z r. 1957. Przy przeliczeniu z cen bieżących każdego roku na ceny 1957 r. założono ko-

¹ A. Szerwentke i Z. Tomczyk, Nakłady na inwestycje limitowe w latach 1950—1955 w przekrojach wojewódzkich, 1957.

nieczne uproszczenia i wprowadzono pewne szacunki. Tak np. wskaźniki zmian cen do 1955 r. posiadają jedynie charakter ogólnych wskaźników z podziałem na roboty budowlano-montażowe, zakupy i inne nakłady, bez podziału jednak na poszczególne resorty i województwa. Przyjęcie globalnych dla całego planu wskaźników dla przeliczeń nakładów inwestycyjnych nie daje ścisłych wyników, metoda ta jednak musiała być zastosowana z braku jakichkolwiek innych danych. Dane o inwestycjach pozalimitowych czerpane były z różnych dostępnych, poza sprawozdawczością GUS, źródeł, jak: resorty, prezydium WRN., banki finansujące inwestycje.

Dla r. 1956 oficjalna sprawozdawczość statystyczna GUS obejmuje tylko globalne nakłady inwestycyjne planu centralnego i terenowego. Podział na działy gospodarki został wyszacowany na podstawie wskaźników udziału poszczególnych działów gospodarki dla r. 1957.

W związku z tym, że opracowanie dla całego kraju zostało wykonane w układzie wojewódzkim, zaistniała konieczność wyszacowania wielkości nakładów inwestycyjnych dla części woj. gdańskiego, poznańskiego, białostockiego i katowickiego, które wchodzi w skład Ziemi Zachodnich. Wielkość nakładów dla tych województw została wyszacowana w wysokości odsetka udziału ludności zamieszkującej część należące do Ziemi Zachodnich w stosunku do całej ludności tych województw. Nakłady inwestycyjne w przemyśle zostały skorygowane odsetkiem osób w nim pracujących w stosunku do globalnej liczby zatrudnionych w tym dziale gospodarki w poszczególnych województwach.

Analizę wielkości nakładów inwestycyjnych, jakie zostały skierowane na obszary Ziemi Zachodnich w porównaniu z nakładami ogólnokrajowymi, ujmuje załączona poniżej tabela. Ilustruje ona wielkość i strukturę nakładów inwestycyjnych w latach 1950—1957 na Ziemiach Zachodnich i na innych terenach Polski z punktu widzenia organizacji planowania.

	1950—1957 w mil. zł.	⁰ / ₀ ⁰ / ₀	1950—1955 w mil. zł.	⁰ / ₀ ⁰ / ₀	1956—1957 w mil. zł.	⁰ / ₀ ⁰ / ₀
Nakłady gosp. uspoł. ogółem	83886,0	24,0	57807,6	23,7	26079,0	24,4
Plan centralny	70751,0	25,0	49602,8	24,9	21148,5	25,5
inwestycje limitowe	67687,1	24,9	48297,7	24,8	19389,4	25,3
„ pozalimitowe	3064,2	28,7	1305,1	29,5	1759,1	28,1
Plan terenowy	13135,3	19,4	8204,8	18,7	4930,1	20,7
inwestycje limitowe	12375,1	19,4	7832,2	18,6	4542,9	20,9
„ pozalimitowe	760,2	19,1	372,6	19,7	387,6	18,6

⁰/₀ ⁰/₀ odsetek w stosunku do nakładów ogólnokrajowych

* łącznie z nie zlokalizowanymi, szacowanymi na ok. 1660 mln. zł.

Z analizy przedstawionej tabeli wynika co następuje:

1. nakłady inwestycyjne, zrealizowane na terenie Ziem Zachodnich w latach 1950—1957, wynoszą 24,0% ogólnokrajowych nakładów inwestycyjnych i są, ogólnie biorąc, proporcjonalne do wielkości zaludnienia tych obszarów (25,7% ludności kraju).
2. Udział Ziem Zachodnich w globalnych nakładach ogólnokrajowych wzrasta w latach 1956—1957 do 24,4%, to jest o 0,7% w stosunku do okresu 1950—1955.
3. Szybciej wzrasta udział Ziem Zachodnich w ogólnokrajowych nakładach inwestycyjnych planu terenowego, mianowicie z 18,7% w okresie 1950—1955 na 20,7% w latach 1956—1957, aniżeli udział w nakładach planu centralnego, który dla tych samych okresów wynosi odpowiednio — 24,9% i 25,5%.

Interesująco również przedstawia się porównanie procentowego udziału nakładów planu centralnego i terenowego w globalnych nakładach inwestycyjnych zrealizowanych w całym kraju i na Ziemiach Zachodnich w poszczególnych okresach.

	Polska razem			Ziemie Zachodnie		
	1950—	w tym		1950—57	1950—55	1956—57
	1957	1950—55	1956—57			
Nakłady gosp. uspoł. ogółem	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Plan centralny	80,7	82,0	77,7	84,4	85,8	81,1
inwestycje limitowe	77,6	80,2	71,8	80,7	83,5	74,3
„ pozalimitowe	3,1	1,8	5,9	3,7	2,3	6,8
Plan terenowy	19,3	18,0	22,3	15,6	14,2	18,9
inwestycje limitowe	18,2	17,3	20,3	14,7	13,6	17,4
„ pozalimitowe	1,1	0,7	2,0	0,9	0,6	1,5

Udział planu terenowego w nakładach inwestycyjnych w skali całego kraju jest wyższy aniżeli na Ziemiach Zachodnich. Tłumaczyć to należy tym, że plan terenowy w znacznej części stanowią inwestycje gospodarki komunalnej i mieszkaniowej, a wyposażenie miast w urządzenia gospodarki komunalnej oraz stan i zasoby substancji mieszkaniowej znajdowały się w daleko lepszym stanie na terenie Ziem Zachodnich aniżeli na pozostałych ziemiach Polski. Decentralizacja zarządzania gospodarką narodową przyczyniała się do zwiększenia zakresu gospodarki podległej radom narodowym, co znalazło swój wyraz we wzroście udziału nakładów inwestycyjnych planu terenowego w nakładach gospodarki społecznej.

Na Ziemiach Zachodnich udział ten wzrósł z 14,2% w latach 1950—1955 do 18,9% w latach 1956—1957, tj. o 4,7%, natomiast w tym samym

czasie udział planu terenowego w nakładach gospodarki uspołecznionej w całym kraju wzrósł odpowiednio z 18,0% do 22,3%, tj. o 4,3%.

Udział Ziem Zachodnich w globalnych nakładach ogólnokrajowych według działów gospodarki przedstawia poniższa tabela:

	1950—1955		1956—1957	
	Polska razem	Ziemie Zachodnie	Polska	Ziemie Zachodnie
Ogółem	100%	23,7%	100%	24,4%
1. Przemysł	100	21,4	100	23,3
2. Rolnictwo i Leśnictwo	100	50,4	100	39,2
3. Budownictwo	100	15,9	100	12,4
4. Komunikacja	100	24,9	100	18,6
5. Obrót towarowy	100	19,5	100	23,5
6. Gospodarka komunalna	100	14,7	100	12,4
7. Gospodarka mieszkaniowa	100	17,0	100	20,0
8. Urząd. soc. i kulturalne	100	20,3	100	19,1
9. Administracja i inne	100	24,2	100	18,4

Przy analizie powyższych liczb należy mieć na uwadze, że dane dotyczące lat 1950—1955 i 1956—1957 nie są całkowicie porównywalne, ponieważ dla planu 6-letniego zestawione są bez inwestycji pozalimitowych, które stanowią dla całego kraju 6304,7 mln. zł, tj. ok. 3% i dla Ziem Zachodnich 1677,7 mln. zł, tj. 0,7%.

Ogólnie biorąc istnieje znaczna różnica między strukturą nakładów inwestycyjnych dla całego kraju i dla Ziem Zachodnich wynikająca ze stanu aktualnego zainwestowania i potencjału gospodarczego obszarów wchodzących w skład Ziem Zachodnich i ziem Polski centralnej i wschodniej. Powyższe liczby ilustrują zmianę w polityce inwestycyjnej w latach 1956—1957, w porównaniu z okresem ubiegłym w stosunku do Ziem Zachodnich.

Struktura działowa nakładów inwestycyjnych i odsetki nakładów w stosunku do ogólnokrajowych wielkości w niektórych działach gospodarki uległy w latach 1956—1957 w stosunku do lat 1950—1955 zasadniczym zmianom.

Udział Ziem Zachodnich w ogólnokrajowych nakładach inwestycyjnych w przemyśle w latach 1950—1955, wynoszący 21,4%, wzrósł do 23,3% w okresie 1956—1957. Wskaźniki te wykazują poważny wzrost roli przemysłu w gospodarce Ziem Zachodnich, jaki się zaznaczył w bieżącym planie 5-letnim, a który wyrażał się zagospodarowaniem wielu obiektów o charakterze przemysłowym, zwłaszcza na terenie województwa zielonogórskiego. Na specjalną uwagę zasługuje wysoki udział Ziem

Zachodnich w ogólnokrajowej wielkości nakładów inwestycyjnych przeznaczonych na rozwój gospodarki rolnej, zarówno w latach 1950—1955, jak i w latach 1956—1957, a wynoszący odpowiednio dla tych okresów 50,4⁰/₀ i 39,2⁰/₀.

Poważniejszy spadek udziału Ziemi Zachodnich w ogólnokrajowych nakładach przeznaczonych na komunikację wiąże się z dużo lepszym stanem zainwestowania w tej dziedzinie Ziemi Zachodnich w porównaniu z innymi częściami kraju, a ponadto z zakończeniem zasadniczych robót w zakresie rozbudowy portu w Szczecinie i Gdańsku w ubiegłym okresie.

Troska państwa o zwiększenie substancji mieszkaniowej na Ziemiach Zachodnich przejawia się w poważnym zwiększeniu nakładów inwestycyjnych na te cele w latach 1956—1957 w stosunku do nakładów w okresie ubiegłym.

Udział nakładów inwestycyjnych Ziemi Zachodnich w ogólnokrajowej wielkości nakładów na gospodarkę mieszkaniową wzrósł z 17,0⁰/₀ w latach 1950—1955 do 20⁰/₀ w latach 1956—1957 i wyrażał się liczbą 3034,4 mln. zł dla 2 lat wobec 5029,0 mln. zł dla 6 lat ubiegłego okresu.

Poważne różnice zarysowują się również w strukturze nakładów inwestycyjnych całego kraju i Ziemi Zachodnich oraz zmian, jakie w tym zakresie zaistniały w latach 1950—1955 i w bieżącym planie 5-letnim, co ilustruje poniższe zestawienie:

	1950—1955 ¹		1956 i 1957 ²	
	Polska razem 0/0	Ziemie Zachodnie 0/0	Polska razem 0/0	Ziemie Zachodnie 0/0
Ogółem	100	100	100	100
1. Przemysł	45,0	40,5	43,8	44,6
2. Rolnictwo i Leśnictwo	9,6	20,5	11,3	19,4
3. Budownictwo	2,7	1,8	4,4	2,4
4. Komunikacja	11,3	12,0	10,4	8,3
5. Obrót towarowy	3,5	2,9	2,5	2,6
6. Gospodarka komunalna	3,4	2,2	3,3	1,8
7. Gospodarka mieszkaniowa	12,4	8,9	16,1	14,1
8. Urząd. kult. i soc.	6,0	5,2	6,7	5,6
9. Administracja i inne	5,8	6,0	1,5	1,2

¹ dla lat 1950—1955 — nakłady limitowe

² dla lat 1956—1957 — nakłady ogółem — limitowe + pozalimitowe.

Udział przemysłu w strukturze nakładów inwestycyjnych kraju wynosił w planie 6-letnim 45,0⁰/₀ i zmalał w latach 1956 i 1957 do 43,8⁰/₀, natomiast na Ziemiach Zachodnich wskaźniki te wynosiły 40,5⁰/₀ dla okre-

su 1950—1955 i 44,6% w latach następnych, co świadczy o poważnym rozwoju tej dziedziny gospodarki na Ziemiach Zachodnich.

Na specjalne podkreślenie w strukturze nakładów inwestycyjnych Ziemi Zachodnich zasługuje bardzo wysoki udział nakładów przeznaczonych na rozwój gospodarki rolnej, który wynosi dla dwóch rozpatrywanych okresów 20,5% i 19,4%, gdy dla całego kraju odsetki te kształtują się: 9,6% dla lat 1950—1955 i 11,3% dla dwóch lat bieżącego planu 5-letniego.

Zmiana polityki inwestycyjnej na Ziemiach Zachodnich w latach 1956—1957 w stosunku do okresu poprzedniego zaznacza się również w bardzo poważnym wzroście udziału nakładów inwestycyjnych przeznaczonych na budownictwo mieszkaniowe w globalnej wielkości nakładów Ziemi Zachodnich, który wyraził się wzrostem z 8,9% do 14,0%, tj. o 5,1% — wobec wzrostu udziału nakładów na budownictwo mieszkaniowe dla kraju z 12,4% do 16,1%, tj. o 3,7%.

Dla charakterystyki zmian, zachodzących w procesach inwestowania na Ziemiach Zachodnich, nieco uwagi należy poświęcić kształtowaniu się wielkości nakładów inwestycyjnych w przekrojach wojewódzkich w latach 1950—1955 i 1956—1957 w podstawowych działach gospodarki, w dziedzinie produkcji i warunków bytowych ludności, tj. przemyśle, rolnictwie oraz budownictwie mieszkaniowym i urządzeniach socjalnych i kulturalnych.

II. NAKŁADY INWESTYCYJNE W PRZEMYŚLE

Jak już zaznaczono, o ile w skali kraju udział nakładów inwestycyjnych w przemyśle zmalał w stosunku do ogólnokrajowych nakładów inwestycyjnych, to na Ziemiach Zachodnich notujemy zjawisko odwrotne. Rola przemysłu w rozwoju tych Ziemi wzrasta w okresie bieżącego planu wieloletniego w stosunku do planu 6-letniego, o czym świadczy analiza wielkości nakładów inwestycyjnych zrealizowanych w przemyśle od r. 1950. Udział Ziemi Zachodnich w nakładach inwestycyjnych przeznaczonych na rozwój przemysłu w skali kraju wzrósł z 21,4% w latach 1950—1955 do 23,3% w okresie 1956—1957 r.

Porównanie struktury wojewódzkiej nakładów inwestycyjnych, zrealizowanych w przemyśle na Ziemiach Zachodnich w dwóch rozpatrywanych okresach, wykazuje znaczniejszy rozwój przemysłu w latach 1956—1957 na terenie woj. zielonogórskiego oraz opolskiego, co wyraża się najważniejszym wzrostem udziału tych województw w nakładach inwestycyjnych przemysłu Ziemi Zachodnich. W latach 1956—1957 pewien niewielki wzrost udziału w nakładach inwestycyjnych w przemyśle wykazuje

również woj. olsztyńskie i woj. koszalińskie. Pozostałe województwa charakteryzuje spadek udziału, co ilustruje poniższe zestawienie nakładów inwestycyjnych w przemyśle Ziemi Zachodnich.

	1950—1955	1956—1957
Ziemie Zachodnie — ogółem	100	100
woj. białostockie	0,6	0,5
„ gdańskie	6,1	5,3
„ katowickie	21,1	17,2
„ koszalińskie	1,6	2,7
„ olsztyńskie	3,5	3,8
„ opolskie	16,4	24,3
„ poznańskie	0,4	0,6
„ szczecińskie	9,6	6,9
„ wrocławskie	35,8	31,2
„ zielonogórskie	4,9	7,5

Kształtowanie się wzrostu zatrudnienia w przemyśle na terenie Ziemi Zachodnich w porównaniu z wysokością nakładów inwestycyjnych w przemyśle obrazuje poniższe zestawienie:

	Przyrost zatrudnienia 1950—1956	Nakłady in- westycyjne w mln zł 1950—1956	Nakłady inwesty- cyjne na 1 nowo zatrudnionego w przemyśle w tys. zł
Polska razem	599 000	129 651,0	216,4
Ziemie Zachodnie — ogółem	154 000	28 032	181,6
woj. katowickie	28 000	5 702,3	203,6
„ koszalińskie	9 000	527,3	58,5
„ olsztyńskie	9 300	994,4	106,9
„ opolskie	22 800	5 067,7	222,2
„ szczecińskie	12 900	2 545,5	197,3
„ wrocławskie	37 500	9 750,4	260,0
„ zielonogórskie	12 000	1 509,3	125,7

Przyrost zatrudnienia w przemyśle w okresie 1950—1956 wyniósł na Ziemiach Zachodnich ok. 154 tys. pracowników, co stanowi 25,4% przyrostu zatrudnienia w przemyśle w skali krajowej. W tym samym okresie 1950—1956 nakłady inwestycyjne w przemyśle na Ziemiach Zachodnich wyniosły 28 032 mln zł (wg cen 1957 r.). Przeliczona wielkość nakładów na 1 nowo zatrudnionego w przemyśle kształtuje się w wysokości ok. 182 tys. zł, analogiczny wskaźnik dla całego kraju wynosi 216,4 tys. Na niższy wskaźnik kosztu 1 nowego stanowiska pracy w prze-

myśle miało wpływ wykorzystywanie istniejącego potencjału inwestycyjnego w postaci częściowo lub niewłaściwie zagospodarowanych obiektów i w związku z tym możliwości dokonywania adaptacji oraz wykorzystanie wszechstronnego bogatego zainwestowania Ziemi Zachodnich.

Podstawowym wnioskiem płynącym z tej analizy jest stwierdzenie, że inwestowanie przemysłu na Ziemiach Zachodnich jest daleko bardziej efektywne aniżeli na pozostałych ziemiach polskich, co powinno być niewątpliwą wskazówką dla polityki inwestycyjnej w bieżącym i przyszłym planie wieloletnim.

Nakłady inwestycyjne na jednego nowo zatrudnionego w woj. koszalińskim i olsztyńskim, a nawet w woj. zielonogórskim jakkolwiek dwukrotnie wyższe, są niewspółmiernie niskie i świadczą, że inwestowanie w przemyśle w tych województwach miało charakter raczej odbudowy obiektów stosunkowo dobrze zainwestowanych dla celów gałęzi przemysłowych mało kapitałochłonnych. Na terenie woj. koszalińskiego odbudowano kilka zakładów w mieście Słupsku, np. fabrykę mebli, zakłady sprzętu instalacyjnego, cegielnie w Złocięcu, Słupsku, Ryczewie, Wałczu garbarnie w Kępicach, Białogardzie oraz szereg zakładów przemysłu spożywczego.

W woj. olsztyńskim adaptacje obiektów poprzemysłowych zostały dokonane przeważnie dla celów przemysłu drzewnego, np. w Szczytnie, Rucianem, Nidzie i Piszcu, materiałów budowlanych, np. w Pasymiu, Piszcu i Niegocinie oraz przemysłu spożywczego, np. w Kętrzynie, Olsztynie, Biskupcu, Iławie i wielu innych miejscowościach.

Również niski koszt inwestycyjny na jednego nowo zatrudnionego w woj. zielonogórskim ma swoje źródło w adaptowaniu licznych obiektów niewłaściwie dotąd użytkowanych dla celów przemysłu lekkiego w Żaganiu, Gorzowie, Zielonej Górze, Żarach, Szprotawie, Gubinie, Złowej Żagańskiej, dla celów przemysłu ciężkiego w Gorzowie, Koźuchowie, Nowej Soli, Jasięcu, Przemkowie, Sulęcinie oraz cały szereg obiektów dla przemysłu szklarskiego i ceramicznego.

W woj. szczecińskim i w części woj. katowickiego koszt inwestycji przypadający na jednego nowo zatrudnionego wynosi powyżej średniej dla Ziemi Zachodnich, natomiast poniżej średniej ogólnokrajowej. Powyżej średniej ogólnokrajowej wypada koszt inwestycji na jednego nowo zatrudnionego w woj. opolskim i wrocławskim. Związane to jest z inwestowaniem w l. 1950—1957 podstawowych gałęzi przemysłu, do których przede wszystkim należy przemysł ciężki, maszynowy, chemiczny, zwłaszcza na terenie woj. wrocławskiego, które poza tymi podstawowymi gałęziami posiada bardzo wszechstronnie rozwinięty przemysł zarówno

ciężki, jak i lekki, przemysł górniczy, materiałów budowlanych, oparty na bogatej bazie surowcowej.

Podobnie woj. opolskie, przede wszystkim w części wschodniej, bezpośrednio przylegającej do GOP — posiada duże obiekty przemysłu ciężkiego, chemicznego o stosunkowo wysokiej kapitałochłonności. Na tym terenie odbudowano również szereg obiektów przemysłu materiałów budowlanych oraz przemysłu spożywczego. Przy uwzględnieniu kosztu wszystkich inwestycji towarzyszących, jak sieć komunikacyjna, urządzenia gospodarki komunalnej i inne urządzenia o charakterze podstawowym — koszt inwestowania przemysłu na Ziemiach Zachodnich jest znacznie niższy aniżeli na ziemiach pozostałych.

III. NAKŁADY INWESTYCYJNE W GOSPODARCE ROLNEJ

W sprawozdawczości statystycznej w latach 1950—1955 rolnictwo i leśnictwo stanowiło jeden dział gospodarki narodowej. W związku z tym, że praca ta z uwagi na poważne zmiany organizacyjne ujęta została działami gospodarki, nakłady inwestycyjne dla rolnictwa i leśnictwa w latach 1950—1955 zestawione zostały łącznie. Dla uzyskania porównalności lat 1956 i 1957 rolnictwo i leśnictwo zostało sklasyfikowane również razem. W tablicach wynikowych statystyki inwestycji i budownictwa za r. 1957 został wyodrębniony po raz pierwszy dział leśnictwa w przekrojach wojewódzkich. Na leśnictwo — według tych danych przeznaczono 257,6 mln zł, co stanowiło 50% wielkości nakładów rolnictwa i leśnictwa łącznie. W granicach również ok. 50% można przyjmować udział leśnictwa w zestawionych nakładach na rolnictwo i leśnictwo w latach 1950—1957.

Na rozwój produkcji rolnej i leśnictwa w latach 1950—1955 na Ziemiach Zachodnich przeznaczono ok. 50,4% ogólnokrajowych nakładów inwestycyjnych tych dwóch działów, a w latach 1956—1957 — 39,2%. Spadek ten związany jest z nowym kierunkiem polityki rolnej zarysowanej na VII i VIII Plenum. Rok 1957 stanowił odbicie realizacji tego kierunku. Przeanalizowanie zmian zaszłych w strukturze nakładów między rokiem 1956 i 1957, jakkolwiek bardzo ciekawe, nie jest możliwe ze względu na brak sprawozdawczości statystycznej w układzie działowym w r. 1956. Jak już zaznaczono, struktura działowa r. 1956 została wyszacowana na podstawie wskaźników udziału poszczególnych działów gospodarki w stosunku do ogólnej kwoty nakładów w r. 1957.

Nakłady na rolnictwo i leśnictwo na Ziemiach Zachodnich w latach 1950—1957 w układzie wojewódzkim przedstawia zestawienie na s. 337

Największe środki inwestycyjne w rolnictwie i leśnictwie skupione

zostały w woj. olsztyńskim, koszalińskim, szczecińskim, wrocławskim i zielonogórskim. Stosunkowo duży udział nakładów posiada również woj. gdańskie, jakkolwiek częściowo tylko wchodzące w skład Ziemi Zachodnich. Decydują o tym Żuławy mające poważny udział w nakładach.

	1950—1955	1956—1957
Ziemie Zachodnie	100	100
woj. białostockie	0,6	1,3
„ gdańskie	7,1	6,9
„ katowickie	1,0	1,2
„ koszalińskie	16,9	16,5
„ olsztyńskie	18,3	21,7
„ opolskie	7,2	8,7
„ poznańskie	0,6	0,9
„ szczecińskie	19,9	14,9
„ wrocławskie	17,6	16,1
„ zielonogórskie	10,8	11,8

Jak widać z powyższego, mniejszy stopień rozwoju przemysłu w województwach północnych, zwłaszcza koszalińskim i olsztyńskim, skompensowany został poważnym rozwojem rolnictwa, czego odzwierciedleniem są wysokie nakłady inwestycyjne. Wysokie nakłady inwestycyjne w rolnictwie związane są ze strukturą własnościową użytków rolnych na Ziemiach Zachodnich. Województwa Ziemi Zachodnich wyróżniają się poważnym odsetkiem użytków rolnych należących do Państwowych Gospodarstw Rolnych. W skali kraju w r. 1956 PGR-y posiadały 12,6% użytków rolnych, natomiast w województwach Ziemi Zachodnich wskaźnik ten był znacznie wyższy, wynosił bowiem w województwie:

— olsztyńskim	26,5%
— koszalińskim	37,5%
— szczecińskim	40,7%
— zielonogórskim	25,4%
— wrocławskim	21,0%
— opolskim	15,5%

Również spółdzielnie produkcyjne na Ziemiach Zachodnich miały w r. 1956 b. wysoki odsetek użytków rolnych w porównaniu z ogólnokrajowym, który wynosił 9,6%. Spółdzielnie produkcyjne w woj. koszalińskim posiadały 13,6% użytków rolnych województwa, w woj. szczecińskim — 26,5%, zielonogórskim — 16,6%, wrocławskim — 31,7% i opolskim — 21,6%. Jedynie w województwie olsztyńskim tylko 7,8% użytków rolnych należało do spółdzielni produkcyjnych. Wykazany w r. 1957 stan posiadania spółdzielni produkcyjnych poważnie się zmniejszył wskutek rozwiązania (po VIII Plenum) spółdzielni słabych ekonomicznie.

Różnicę między stopniem inwestowania gospodarki rolnej na Ziemiach Zachodnich w porównaniu z przeciętną krajową stosunkowo dobrze ilustrują przeliczone wielkości nakładów w złotych (według cen 1957 r.) na 1 ha użytków rolnych w poszczególnych województwach, zestawione poniżej:

Nakłady inwestycyjne w złotych na 1 ha użytków rolnych

	1950—1955	1956—1957
Polska ogółem	1.114,2	591,8
Ziemie Zachodnie razem	1.835,0	758,4
woj. białostockie	1.100,0	442,0
„ gdańskie	2.251,4	900,3
„ katowickie	1.385,9	706,1
„ koszalińskie	1.922,0	778,6
„ olsztyńskie	1.577,6	772,2
„ opolskie	1.369,0	679,9
„ poznańskie	1.254,9	810,8
„ szczecińskie	2.978,0	921,7
„ wrocławskie	1.659,5	623,7
„ zielonogórskie	1.810,4	823,1

W latach 1950—1955 przeciętna wielkość nakładów inwestycyjnych na 1 ha użytków rolnych w kraju wynosiła 1 114,2 zł, natomiast na Ziemiach Zachodnich wskaźnik ten wynosi 1 835,0 zł. Dla okresu 1956—1957 rozpiętość między przeciętnymi nakładami na 1 ha użytków rolnych dla całego kraju i dla Ziemi Zachodnich raczej zmalała, wynosiła bowiem w Polsce 591,8 zł, a na Ziemiach Zachodnich 758,4 zł. Zestawienie jednak tych liczb świadczy o poważnym uprzywilejowaniu Ziemi Zachodnich w polityce rolnej.

Największe nakłady inwestycyjne na 1 ha użytków rolnych przypadają w woj. szczecińskim i gdańskim, powyżej 2 000 zł w latach 1950—1955 i przeszło 900 zł w latach 1956—1957. W woj. szczecińskim związane to jest z najwyższymi udziałami użytków rolnych pozostającymi w posiadaniu Państwowych Gospodarstw Rolnych, a w woj. gdańskim najwyższe nakłady zostały dokonane na Żuławach, wymagających ze względu na warunki glebowe i stosunki wodne dla osiągnięcia większych efektów produkcyjnych poważnego zainwestowania i dużej kultury technicznej uprawiania.

W latach 1950—1955 powyżej średniej nakładów inwestycyjnych na 1 ha użytków rolnych dla Ziemi Zachodnich kształtują się wskaźniki w woj. koszalińskim, a na poziomie średniej w woj. zielonogórskim. W pozostałych województwach wskaźniki te przedstawiają wartości po-

niziej przeciętnych wielkości dla Ziemi Zachodnich, przy czym najniższe posiadają części woj. poznańskiego i białostockiego należące do Ziemi Zachodnich. W latach 1956—1957 zaobserwować można zwiększenie tempa inwestowania w rolnictwie w woj. zielonogórskim, olsztyńskim, poznańskim, które osiągają wyższe wskaźniki nakładów inwestycyjnych na 1 ha użytków rolnych aniżeli przeciętne dla Ziemi Zachodnich.

Przeprowadzona powyżej analiza wielkości nakładów inwestycyjnych w rolnictwie skierowanych na Ziemię Zachodnią ilustruje tylko część zagadnienia rozwoju rolnictwa, dla wyczerpującej bowiem analizy zagadnienia należałoby zilustrować problem osiągniętych efektów produkcyjnych mierzonych wskaźnikami wydajności z ha lub innymi wartościami. Problem jednak jest bardziej złożony i dla całkowitej ilustracji tego zagadnienia należałoby przeprowadzić osobno analizę zagadnienia efektów produkcyjnych uzyskanych w Państwowych Gospodarstwach Rolnych, które posiadają wyspecjalizowane zadania produkcyjne i zupełnie odmienne kierunki rozwojowe aniżeli gospodarka chłopska. Przeprowadzenie jednak takiej analizy, będącej sprawą skomplikowaną z uwagi na szczupłość danych statystycznych w układzie wojewódzkim, mogłoby stanowić przedmiot odrębnego studium, i jakkolwiek stanowi interesujący problem, przekracza ramy niniejszego opracowania.

Z pozostałych działów gospodarki narodowej na wyodrębnienie i omówienie zasługują kierunki rozwojowe gospodarki mieszkaniowej oraz urządzeń socjalnych i kulturalnych na Ziemiach Zachodnich.

IV. NAKŁADY INWESTYCYJNE W BUDOWNICTWIE MIESZKANIOWYM

Polityka inwestycyjna w okresie 1950—1955 w stosunku do Ziemi Zachodnich w zakresie gospodarki mieszkaniowej opierała się na przekonaniu, że substancja mieszkaniowa na tych terenach zarówno z punktu widzenia ilościowego, jak i jakościowego przewyższa znacznie stan zasobów mieszkaniowych na innych ziemiach polskich i w związku z tym potrzeby Ziemi Zachodnich na odcinku budownictwa mieszkaniowego są mniej pilne aniżeli pozostałych obszarów kraju. Odbiciem tego stanu rzeczy jest procentowy wskaźnik udziału Ziemi Zachodnich w ogólnokrajowych nakładach inwestycyjnych przeznaczonych na budownictwo mieszkaniowe w latach 1950—1955, wynoszący 17,0%.

W latach 1956—1957 zaznacza się zmiana zasad inwestowania w tym zakresie w stosunku do Ziemi Zachodnich wyrażająca się wzrostem nakładów na budownictwo mieszkaniowe do wysokości 20% ogólnokrajowych nakładów inwestycyjnych.

Poniżej zestawione liczby charakteryzują procentowy udział Ziemi

Zachodnich w ogólnokrajowych nakładach na budownictwo mieszkaniowe:

	1950—1955	1956—1957
Polska razem	29.456 mln zł	17.110,4 mln zł
Ziemie Zachodnie	5.029 mln zł	3.430,4 mln zł
	100%	100%
woj. gdańskie	15,5	13,5
„ katowickie	19,6	16,6
„ koszalińskie	5,8	5,2
„ olsztyńskie	7,0	7,5
„ opolskie	9,9	12,8
„ szczecińskie	8,7	11,0
„ wrocławskie	23,2	24,2
„ zielonogórskie	4,3	7,9
„ białostockie i poznańskie	1,0	1,3

Zestawienie powyższe świadczy o skupieniu poważnej wielkości nakładów inwestycyjnych budownictwa mieszkaniowego Ziem Zachodnich w trzech województwach: gdańskim, katowickim i wrocławskim. W latach 1950—1955 te trzy województwa skupiły ok. 63% nakładów inwestycyjnych budownictwa mieszkaniowego a w okresie 1956—1957 ok. 54%. Poważne zadania w zakresie budownictwa mieszkaniowego woj. gdańskiego i katowickiego, jakkolwiek wchodzi one jedynie częścią swych obszarów w skład Ziem Zachodnich, znalazły również swoje odbicie w strukturze wojewódzkiej nakładów inwestycyjnych Ziem Zachodnich.

W latach 1956—1957 następuje poważniejszy wzrost nakładów inwestycyjnych budownictwa mieszkaniowego w woj. opolskim, wyrażający się wzrostem wskaźnika udziału nakładów inwestycyjnych z 9,9 na 12,8%, w woj. szczecińskim, gdzie nastąpił wzrost udziału nakładów z 8,7 do 11,0%, oraz w woj. zielonogórskim, w którym udział w nakładach inwestycyjnych na budownictwo mieszkaniowe Ziem Zachodnich wzrósł z 4,3% w latach 1950—1955 do 7,9 w okresie 1956—1957.

W wyniku działalności inwestycyjnej w poszczególnych województwach Ziem Zachodnich oddano do użytku następujące ilości izb mieszkalnych:

	1950—1955	1956—1957
woj. koszalińskie	13,0	4,8
„ olsztyńskie	15,6	5,6
„ opolskie	20,6	14,3
„ szczecińskie	24,7	9,9
„ wrocławskie	66,4	20,9
„ zielonogórskie	16,5	7,3
„ gdańskie	ca 30,0	ca 10,0
„ katowickie	ca 25,4	ca 13,0

V. NAKŁADY INWESTYCYJNE W ZAKRESIE URZĄDZEŃ SOCJALNYCH I KULTURALNYCH

Analiza nakładów inwestycyjnych w zakresie urządzeń socjalnych i kulturalnych wykazuje, że w latach 1956 i 1957 zwiększył się nieznacznie udział nakładów inwestycyjnych na rozwój urządzeń socjalnych i kulturalnych i wyniósł 5,6% globalnej wielkości nakładów inwestycyjnych Ziemi Zachodnich w stosunku do 5,2% w latach 1950—1955.

Strukturę wojewódzką nakładów inwestycyjnych na urządzenia socjalne i kulturalne w latach 1950—1957 ilustruje poniższe zestawienie:

Województwa	1950—1955		1956—1957	
	%	przeciętne nakłady roczne w mln zł	%	przeciętne nakłady roczne w mln zł
Ziemie Zachodnie — ogółem	100%	482,6	100%	685,4
woj. białostockie	1,4	6,8	1,7	11,5
„ gdańskie	12,1	58,1	10,5	71,8
„ katowickie	11,4	54,8	8,5	58,4
„ koszalińskie	5,2	25,0	9,7	66,3
„ olsztyńskie	12,1	58,5	9,0	61,6
„ opolskie	10,0	48,0	11,0	75,3
„ poznańskie	0,8	3,6	0,5	3,7
„ szczecińskie	12,3	59,5	15,8	108,1
„ wrocławskie	30,0	144,8	24,1	165,6
„ zielonogórskie	4,7	23,3	9,2	63,5

W woj. koszalińskim, szczecińskim, zielonogórskim i wrocławskim nastąpił w latach 1956—1957 najpoważniejszy wzrost nakładów inwestycyjnych na urządzenia socjalne i kulturalne w stosunku do okresu ubiegłego. Wyraża się to zarówno zwiększeniem udziału w nakładach inwestycyjnych na urządzenia socjalne i kulturalne Ziemi Zachodnich, jak również poważnym wzrostem przeciętnych nakładów rocznych. Wzrost nakładów w tych województwach, jak również w woj. wrocławskim wiąże się z prowadzoną tu na szerszą skalę rewindykacją obiektów niewłaściwie użytkowanych, częściowo wykorzystanych, odzyskanych dla celów służby socjalnej i kulturalnej, a zwłaszcza dla celów służby zdrowia.

O możliwościach adaptacyjnych Ziemi Zachodnich pod tym względem świadczy wzrost liczby łóżek szpitalnych w latach 1949—1958, który wynosi dla Ziemi Zachodnich ca 17 100 i stanowi 34,8% ogólnokrajowego przyrostu łóżek w szpitalach, przy czym udział nakładów inwestycyjnych na urządzenia socjalne i kulturalne w ogólnokrajowych nakładach w tym dziale wynosi tylko 19,1%.

Udział poszczególnych województw w ogólnym przyroście liczby łózek na Ziemiach Zachodnich był następujący:

Ziemię Zachodnie — ogółem	100 %
woj. gdańskie	8,0%
„ katowickie	6,3 „
„ koszalińskie	12,9 „
„ olsztyńskie	9,2 „
„ opolskie	12,4 „
„ szczecińskie	12,9 „
„ wrocławskie	27,0 „
„ zielonogórskie	9,5 „
„ poznańskie + białostockie	1,8 „

Tempo przyrostu urządzeń socjalnych i kulturalnych na Ziemiach Zachodnich było w ubiegłym okresie bardzo szybkie; ogólnie biorąc przedstawiają one znacznie wyższy i bardziej wyrównany stan zainwestowania aniżeli ziemie Polski centralnej i wschodniej.

VI. PROCESY INWESTYCYJNE W WOJEWÓDZTWACH ZIEM ZACHODNICH

Dla lepszego zilustrowania kierunków polityki inwestycyjnej Ziemi Zachodnich celowe jest przeanalizowanie struktury nakładów inwestycyjnych w układzie wojewódzkim i zmian, jakie zaszły na terenie poszczególnych województw w latach 1950—1955 i 1956—1957.

Zagadnienie globalnych wielkości nakładów inwestycyjnych w podziale na poszczególne województwa ilustruje poniższe zestawienie:

Województwo	1950—1955		1956—1957	
	w mln zł	%/o	w mln zł	%/o
Ziemię Zachodnie — ogółem	57807,6	100	24417,2	100
1. woj. białostockie	486,9	0,8	217,2	0,8
2. „ gdańskie	6041,2	10,5	2348,5	9,6
3. „ katowickie	7313,8	12,7	3070,0	12,5
4. „ koszalińskie	4343,7	7,5	1598,1	6,6
5. „ olsztyńskie	5598,2	9,7	2195,3	9,0
6. „ opolskie	6532,5	11,3	3957,5	16,2
7. „ poznańskie	289,6	0,5	162,6	0,7
8. „ szczecińskie	7787,3	13,4	2823,6	11,6
9. „ wrocławskie	15535,1	26,9	6061,5	24,9
10. „ zielonogórskie	3879,1	6,7	1983,1	8,1

Woj. wrocławskie, szczecińskie, katowickie (mimo że tylko 16% ludności tego województwa zamieszkuje tereny wchodzące w skład Ziemi Zachodnich) oraz woj. opolskie — skupiły na swoim obszarze w latach

1950—1955 64,3%, czyli ok. $\frac{2}{3}$ nakładów inwestycyjnych Ziemi Zachodnich. Na terenie tych czterech województw w latach 1956—1957 zrealizowano 65,2% nakładów, przy czym nastąpił poważny wzrost udziału nakładów na woj. opolskie z 11,3% do 16,2% kosztem spadku udziału pozostałych trzech województw w tej grupie.

Pozostałe ok. 35% nakładów Ziemi Zachodnich przypada na woj. koszalińskie, olsztyńskie, zielonogórskie, część woj. gdańskiego, białostockiego i część woj. poznańskiego. W tej grupie woj. zielonogórskie wykazuje zwiększone tempo inwestowania, wyrażające się wzrostem udziału w nakładach inwestycyjnych Ziemi Zachodnich do 8,1% w latach 1956—1957 w stosunku do 6,7% w latach 1950—1955. — Na specjalną uwagę zasługują woj. olsztyńskie a zwłaszcza koszalińskie, wykazujące spadek w nakładach inwestycyjnych z 7,5% do 6,6%. W stosunku do tych dwóch województw powinny być przewidziane specjalne środki dla zwiększenia tempa inwestowania gospodarki, a głównie przemysłu na ich terenach.

Wysoki udział w nakładach inwestycyjnych woj. szczecińskiego jest wynikiem poważnej rozbudowy portu szczecińskiego i rozbudowy przemysłu w tym rejonie, przy czym zaznaczają się tendencje malejące tego udziału, wyrażone odsetkiem 13,4% w latach 1950—1955 i 11,6% w latach 1956—1957. — Rolę miasta Szczecina w woj. szczecińskim charakteryzuje dostatecznie skupienie ok. 60% ogólnej liczby zatrudnionych w przemyśle i rzemiośle województwa. Pozostałe tereny woj. szczecińskiego, poza regionem szczecińskim, wykazują słabsze tempo rozwoju gospodarki.

Dwie tablice na s. 344 przedstawiają strukturę działową nakładów inwestycyjnych w poszczególnych województwach w latach 1950—1955 oraz 1956—1957.

Porównanie struktury nakładów inwestycyjnych w poszczególnych województwach Ziemi Zachodnich w latach 1950—1955 pozwala podzielić te województwa na trzy grupy:

I grupa — o wysokim stopniu inwestowania w przemyśle i słabym stosunkowo stopniu inwestowania w rolnictwie, do której należą: woj. opolskie, katowickie i wrocławskie (mimo 13,3% nakładów w rolnictwie).

II grupa — o średnim tempie inwestowania w przemyśle oraz średnim tempie inwestowania w rolnictwie, do której należą województwa: zielonogórskie, szczecińskie i gdańskie.

III grupa — o wysokim tempie inwestowania w rolnictwie oraz najniższym tempie inwestowania w przemyśle. Do tej grupy województw należą: woj. koszalińskie i olsztyńskie.

Nakłady inwestycyjne (limitowe) 1950—1955

	Ogółem	Przemysł	Rolnictwo i Leśnic- two	Budownic- two	Komunika- cja	Obrót towarowy	Gosp. komun.	Budown. mieszk.	Urz. socj. i kult.	Adm. i inne
Polska ogółem	100	45,0	9,6	2,7	11,3	3,5	3,4	12,4	6,0	5,8
Ziemie Zachodnie — ogółem	100	40,6	20,4	1,8	12,0	2,9	2,1	9,0	5,2	6,0
1. woj. wrocławskie	100	54,1	13,3	1,6	8,0	2,5	1,7	9,3	5,7	3,4
2. „ opolskie	100	59,4	13,1	2,9	3,6	2,8	1,5	7,9	4,5	3,8
3. „ katowickie	100	66,7	1,7	2,1	4,6	1,9	3,7	13,6	4,6	1,1
4. „ zielonogórskie	100	30,3	33,0	1,1	15,4	2,6	2,0	5,7	3,7	5,7
5. „ szczecińskie	100	28,6	30,0	1,2	16,9	4,0	1,8	5,8	4,7	6,5
6. „ gdańskie	100	24,0	14,1	2,6	25,1	3,4	2,9	13,5	6,0	8,4
7. „ koszalińskie	100	9,3	46,4	1,0	15,0	2,0	1,5	6,9	3,5	14,4
8. „ olsztyńskie	100	14,0	38,2	1,6	16,0	3,6	1,7	6,3	6,4	11,3
9. „ białostockie	100	31,6	16,9	3,8	12,3	6,5	2,2	7,2	9,2	10,3
10. „ poznańskie	100	28,7	20,6	2,3	15,6	6,8	2,9	7,8	7,2	8,1

*Nakłady inwestycyjne — 1956—1957
(limitowe + pozalimitowe)*

1956—1957

w ‰

	Ogółem	Przemysł	Rolnictwo i Leśn.	Budown.	Transport i Łączn.	Obrót towarowy	Gosp. komun.	Budown. mieszk.	Urz. kult. i socj.	Inne
Polska ogółem	100	43,8	11,4	4,4	10,3	2,5	3,4	16,0	6,7	1,5
Ziemie Zach. — ogółem	100	44,5	19,2	2,5	8,5	2,5	1,8	14,2	5,6	1,2
woj. białostockie	100	25,5	29,9	1,6	12,3	2,6	1,6	14,8	10,6	1,1
„ gdańskie	100	24,4	13,8	2,0	28,1	2,0	2,0	19,6	6,1	2,0
„ katowickie	100	60,7	2,3	4,3	5,3	2,1	2,9	18,8	3,6	1,0
„ koszalińskie	100	18,5	49,2	1,8	3,0	4,5	1,9	11,0	8,3	1,8
„ olsztyńskie	100	19,0	46,7	2,0	8,4	3,5	1,7	11,7	5,6	1,4
„ opolskie	100	66,5	10,4	1,7	2,2	2,8	0,8	11,1	3,7	0,8
„ poznańskie	100	44,5	19,2	2,5	8,5	2,5	1,8	14,2	5,6	1,2
„ szczecińskie	100	26,7	25,0	1,7	17,4	2,8	3,4	13,5	7,6	1,9
„ wrocławskie	100	56,0	12,5	2,8	5,1	2,2	1,4	13,7	5,4	0,9
„ zielonogórskie	100	40,9	28,2	1,2	3,5	3,2	1,1	14,5	6,6	0,8

W l. 1956—1957 następuje pewne wyrównanie dysproporcji w strukturze nakładów inwestycyjnych w poszczególnych województwach między działami gospodarki narodowej, zwłaszcza między przemysłem a rolnictwem, w województwach wyróżniających się dysproporcjami między tymi działami w l. 1950—1955, tj. w województwie koszalińskim i olsztyńskim, zwłaszcza jednak w woj. koszalińskim. Ponadto w latach 1956—1957 znacznie mniejsze rozpiętości w strukturze nakładów wykazują wskaźniki udziału nakładów inwestycyjnych w przemyśle i rolnictwie w całości nakładów. Jednocześnie występuje ogólne wyrównanie rozrzutu nakładów w tych działach między poszczególnymi województwami, przy zwiększeniu udziału nakładów inwestycyjnych w przemyśle w woj. olsztyńskim i koszalińskim i jednoczesnym zwiększeniu nakładów inwestycyjnych w rolnictwie w tych województwach, a zwłaszcza w woj. olsztyńskim.

W województwie koszalińskim struktura nakładów inwestycyjnych w układzie działów gospodarki przedstawia się następująco:

	1950—1955	1956—1957
Ogółem województwo	100	100
Przemysł	9,3	18,5
Rolnictwo	46,4	49,2
Budownictwo	1,0	1,8
Komunikacja	15,0	3,0
Obrót towarowy	2,0	4,5
Gospodarka komunalna	1,5	1,9
Budownictwo mieszkaniowe	6,9	11,0
Urządzenia soc. i kult.	3,5	8,3
Administracja i inne	14,4	1,8

Z powyższego zestawienia wynika, że w latach 1956—1957 proporcje rozwoju gospodarki województwa były bardziej wyrównane i prawidłowe aniżeli w okresie poprzednim. W strukturze nakładów uwypukla się zwiększenie roli przemysłu w gospodarce, zwiększenie tempa wzrostu budownictwa mieszkaniowego oraz poważny rozwój urządzeń socjalnych i kulturalnych. Jako pozytywną zmianę w strukturze nakładów należy podkreślić zmniejszenie nakładów na administrację i inne cele. W dziale komunikacji i transportu mieszczą się nakłady Min. Żeglugi, w którego gestii pozostają między innymi rybołówstwo, bazy rybackie itp. Rozbudowa baz rybackich w Kołobrzegu, Darłowie, Ustce przed r. 1956 wpłynęła na wysoki wskaźnik udziału nakładów przeznaczonych na te cele w globalnych nakładach ogólnowojevońskich.

W województwie szczecińskim nastąpiły również poważne przesunię-

cia w strukturze nakładów ogólnowojewódzkich w latach 1956—1957 w stosunku do okresu ubiegłego, co przedstawia poniższe zestawienie:

	1950—1955	1956—1957
Ogółem województwo	100,0	100,0
Przemysł	28,6	26,7
Rolnictwo	30,0	25,0
Budownictwo	1,2	1,7
Komunikacja i transp.	16,9	17,4
Obrót towarowy	4,0	2,8
Gospodarka komunalna	1,8	3,4
Budownictwo mieszkaniowe	5,8	13,5
Urz. socjalne i kulturalne	4,7	7,6
Administracja i inne	6,5	1,9

Z porównania struktury nakładów inwestycyjnych wydziałów gospodarki woj. szczecińskiego wynika, że w latach 1956—1957 nastąpił znaczny wzrost z 5,8 na 13,5% nakładów inwestycyjnych na budownictwo mieszkaniowe oraz na urządzenia socjalne i kulturalne. Cały niemal przyrost nakładów inwestycyjnych w budownictwie mieszkaniowym przeznaczony został na odbudowę miasta Szczecina, z pewnym pominięciem innych miast w województwie, niemniej potrzebujących odbudowy i renowacji.

W latach 1956—1957 zwiększyło się tempo odbudowy portu w Szczecinie, a ponadto rozpoczęto inwestowanie portu w Świnoujściu, co znalazło swój wyraz w odpowiednim wzroście udziału nakładów inwestycyjnych w dziale transportu. Zmniejszył się natomiast procentowy udział nakładów inwestycyjnych w rolnictwie oraz bardzo poważnie w dziale administracji i pozostałych nakładów.

Woj. zielonogórskie, mające bardziej skomplikowaną strukturę gospodarczą, w większym stopniu uprzemysłowione aniżeli województwa północne Ziem Zachodnich posiada następujący podział procentowy nakładów inwestycyjnych w latach 1950—1957:

	1950—1955	1956—1957
Ogółem — województwo	100	100
Przemysł	30,3	40,9
Rolnictwo	33,0	28,2
Budownictwo	1,1	1,2
Komunikacja i transport	15,4	3,5
Obrót towarowy	2,6	3,2
Gospodarka komunalna	2,0	1,1
Bud. mieszkaniowe	5,7	14,5
Urz. socjalne i kulturalne	3,7	6,6
Administracja i inne	5,7	0,8

Zmiana w strukturze inwestowania w woj. zielonogórskim w tych dwóch okresach polega na poważnym zwiększeniu tempa inwestowania w przemyśle, co się wiąże z przystąpieniem do zagospodarowania obiektów niewłaściwie lub częściowo tylko zagospodarowanych w południowej części województwa, a mianowicie w Żarach, Nowej Soli, Szprotawie, Sulechowie i wielu innych miastach województwa.

Udział procentowy nakładów inwestycyjnych na budownictwo mieszkaniowe oraz na urządzenia socjalne i kulturalne uległ poważnemu zwiększeniu. Natomiast zaobserwować można zmniejszenie tempa inwestowania w woj. zielonogórskim w rolnictwie oraz w transporcie i komunikacji. Wysoki udział nakładów na ten ostatni dział w latach 1950—1955 związany był z większym inwestowaniem w tym okresie portów nadodrzańskich oraz odbudowa niektórych odcinków linii kolejowych.

W woj. wrocławskim struktura nakładów inwestycyjnych w latach 1950—1955 oraz w 1956—1957 wykazuje stosunkowo podobny charakter, co ilustruje poniższe zestawienie:

	1950—1955	1956—1957
Ogółem — województwo	100	100
Przemysł	54,1	56,0
Rolnictwo	13,3	12,5
Budownictwo	1,6	2,8
Komunikacja i transport	8,0	5,1
Obrót towarowy	2,5	2,2
Gospodarka komunalna	1,7	1,4
Budownictwo mieszkaniowe	9,3	13,7
Urząd. soc. i kult.	5,7	5,4
Administracja i inne	3,4	0,9

Z tabeli wynika poważny udział w nakładach przemysłu, który w latach 1956—1957 wzrósł o 2%, osiągając 56,0% nakładów inwestycyjnych województwa.

Zasadnicza zmiana procesów inwestycyjnych w tym województwie polega na zwiększeniu nakładów na budownictwo mieszkaniowe z 9,3% na 13,7%. Poza tym zaznacza się tu, podobnie jak na całych Ziemiach Zachodnich, zmniejszenie tempa inwestowania w rolnictwie oraz w komunikacji i transporcie.

Województwo opolskie wykazuje (o czym była mowa powyżej) wzrost udziału nakładów inwestycyjnych w ogólnych nakładach skierowanych na Ziemię Zachodnie do 16,2% w latach 1956—1957 w stosunku do 11,3%

w okresie 1950—1955. Zmiany w strukturze inwestycyjnej ilustruje podane poniżej zestawienie.

Ogółem — województwo	1950—1955	1956—1957
	100 %	100 %
Przemysł	59,4 „	66,5 „
Rolnictwo	13,1 „	10,4 „
Budownictwo	2,9 „	1,7 „
Transport i Łączność	3,6 „	2,2 „
Obrót towarowy	2,8 „	2,8 „
Gospodarka komunalna	1,5 „	0,8 „
Budownictwo mieszk.	7,9 „	11,1 „
Urządzenia soc. i kult.	4,5 „	3,7 „
Administracja i inne	3,8 „	0,8 „

Z tego zestawienia wynika dalsze zwiększenie udziału przemysłu w życiu gospodarczym woj. opolskiego. Przemysł ciężki (maszynowy, chemiczny) rozwija się tu głównie we wschodniej części, w bezpośrednim sąsiedztwie Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego, w rejonie Koźła i Kędzierzyna. W części środkowej, w rejonie Opola, rozwija się przemysł materiałów budowlanych — cementowy i wapienniczy.

Samo miasto Opole oraz powiaty północne wykazują zbyt słaby rozwój przemysłu w stosunku do możliwości i potrzeb tych obszarów posiadających pewne nadwyżki siły roboczej.

W województwie opolskim zaznacza się podobna tendencja jak na całym obszarze Ziemi Zachodnich, polegająca na zwiększeniu w latach 1956—1957 tempa inwestowania w rolnictwie. Wiąże się to z potrzebą utrzymania wysokiego poziomu kultury gospodarki rolnej na tym obszarze.

Z województw, które tylko pewnymi częściami wchodzi w skład Ziemi Zachodnich, na większą uwagę zasługuje woj. gdańskie i katowickie.

W województwie gdańskim zaobserwować można zwiększenie i tak już wysokiego udziału nakładów inwestycyjnych w latach 1956—1957 na budownictwo mieszkaniowe do 19,6% z 13,5% w latach 1950—1955. Wysoki udział nakładów na gospodarkę mieszkaniową związany jest z odbudową Gdańska, w którym skupia się poważny odsetek budownictwa mieszkaniowego województwa, trochę z uszczerbkiem dla miast pozostałych.

W strukturze nakładów woj. katowickiego następuje spadek bardzo wysokiego udziału nakładów inwestycyjnych w przemyśle: z 66,7% w okresie 1950—1955 do 60,7% w latach 1956—1957. Ponadto znajduje tu swoje odbicie poważny wzrost nakładów przeznaczonych na budownictwo mieszkaniowe z 13,5 do 18,8% w latach 1956—1957.

VII. UWAGI KOŃCOWE

Przedstawiona powyżej skala procesów inwestycyjnych, jakie zaszły na Ziemiach Zachodnich, świadczy o wielkim wysiłku państwa, skoncentrowanym na problemie optymalnego rozwoju tych Ziem. Mimo tego jednak obszary północne, a przede wszystkim województwo koszalińskie i olsztyńskie, wymagają dalszej, specjalnej uwagi w zakresie zwiększenia tempa rozbudowy przemysłu związanego z miejscową bazą surowcową, a więc przemysłu drzewnego, spożywczego, materiałów budowlanych. Ten kierunek uprzemysłowienia realizowany już jest w bieżącym planie 5-letnim w województwie koszalińskim — poprzez budowę zakładów płyt pilśniowych w Szczecinku, odbudowę 2 garbarni w Kępicach i Dębicy oraz w województwie olsztyńskim, poprzez budowę fabryki płyt wiórowych w Nidzie, zakłady cegły sylikatowej w Niegocinie, odbudowę wielu obiektów dotąd nieczynnych dla przemysłu spożywczego i drzewnego.

Zadaniem przyszłego planu wieloletniego będzie dalsze wykorzystywanie walorów środowiska geograficznego województw Ziemi Zachodnich, zwłaszcza zwrócenie większej uwagi na powiązanie rozwoju gospodarki województw północnych z gospodarką morską na Wybrzeżu. Zagadnienie odbudowy małych portów ma dla dalszego rozwoju województwa szczecińskiego a zwłaszcza koszalińskiego bardzo istotne i podstawowe znaczenie.